Управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Кіровоградській області надає прогноз фітосанітарного стану та рекомендації щодо захисту основних сільськогосподарських рослин у господарствах Кіровоградської області в липні 2026 року.

Зернові, зернобобові культури та багаторічні трави. У посівах зернових колосових культур триває шкідлива діяльність личинок різних віків клопа шкідливої черепашки, за середньої чисельності – 1 екз. на кв.м. Фітофагом у середньому пошкоджено 2 % рослин. У липні в дозріваючих посівах озимих та ярих зернових колосових культур личинки старших віків та молоді клопи інтенсивно харчуватимуться дозріваючим зерном для нагромадження жирового тіла, що спричинятиме погіршення посівних і харчових кондицій зерна. Клопи, що не встигнуть дохарчуватися до збирання врожаю, живитимуться під валками скошених хлібів, на диких злаках, нерідко у посівах кукурудзи, соняшнику, і навіть буряків, хоч ці рослини мало сприятливі для цього, після чого відлітатимуть до місць зимівлі.

Хлібні жуки та жужелиця пошкоджуватимуть зерно в колосках пшениці, ячменю, яких в середньому налічується 0,7, у вогнищах високої чисельності – 8 екз. на кв.м, що осередково може призвести до зменшення маси зерна. Живлення більшості жуків хлібної жужелиці закінчиться до настання жнив, фітофаги зосереджуватимуться в місцях втрати зерна. В разі жарких, посушливих умов протягом місяця, жуки перебуватимуть у стані літньої діапаузи. Хлібні жуки у липні спарюватимуться та відкладатимуть яйця в ґрунт на парах і просапних культурах.

У липні, за сприятливих погодних умов, на колосі матимуть поширення гельмінтоспоріоз, фузаріоз, септоріоз, альтернаріоз (чорний зародок)**,** що в свою чергу створюватимуть проблеми з використанням хворого зерна. Сажкові хвороби**,** зокрема летюча**,** розвиватимуться в господарствах, які не дотримуються протисажкових заходів. Запобігти погіршенню якості зерна від шкідників і хвороб можна збиранням прямим комбайнуванням урожаю передусім сильних і цінних сортів пшениці, насіннєвих посівів та оперативним доведенням зерна до відповідних посівних та хлібопекарських кондицій.

У період між початком збирання озимих і ярих колосових злаків посіви кукурудзи інтенсивно заселяють злакові попелиці**.** Переважно колонії попелиць на кукурудзі починають утворюватися у період викидання нею волоті, але поодинокі особини зустрічаються ще у фазі 3-5 листків культури. На рослинах кукурудзи колонії попелиць заселяють листки, волоті, стебла. Їх розвитку та розмноженню сприяє тепла, з підвищеною вологістю погода на початку липня. Внаслідок шкідливої діяльності попелиць на рослині в останньої порушуються процеси живлення та асиміляції. Рослинні тканини в місцях живлення попелиць знебарвлюються, жовтіють, що призводить до їх подальшого всихання та деформації. Також попелиці є переносниками вірусних хвороб. Пошкоджені рослини знижують продуктивність, зерно стає плюсклим. За вегетаційний період попелиці розвиваються в 5-15 поколіннях.

Наразі попелицями заселено 91 % обстежених площ, в середньому 3 % рослин за середньої чисельності 5 особин на кожну. Хімічні обробки проти

стеблового кукурудзяного метелика, совок будуть ефективні й проти попелиць.

В липні будуть розвиватися гельмінтоспоріоз, пухирчаста і летюча сажки. Оскільки, для вищезгаданих хвороб складаються оптимальні умови, тому повсюди можливий епіфітотійний розвиток плямистостей листя та сажкових хвороб на сприйнятливих гібридах. При перших симптомах і профілактично від гельмінтоспоріозу та іржі посіви кукурудзи обприскують дозволеними до використання фунгіцидами.

Рослини сої, за умов сухої жаркої погоди липня, заселятимуть та пошкоджуватимуть попелиці, трипси, павутинний кліщ, гусениці акацієвої вогнівки, листогризучих совок, лучного метелика. За підвищеної вологості повітря поширення набуватимуть пероноспороз, септоріоз, фузаріоз, аскохітоз, іржа, бактеріальні та вірусні хвороби. При виявленні перших ознак хвороб за бутонізації-цвітіння на насіннєвих посівах сої рекомендується проводити обробку рослин розчинами дозволених фунгіцидів. Рослини, уражені вірусними хворобами, з посівів видаляють. Під час формування бобів, за надпорогової чисельності шкідників проводять обприскування посівів інсектицидами, згідно з «Державним реєстром пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні» в 2026 році, (далі – Державний реєстр).

Повсюди у посівах багаторічних бобових трав будуть продовжувати свій розвиток і шкідливість жуки та личинки довгоносиків (бульбочкові, листкові люцернові (фітономуси), насіннєїди (тихіус, апіон)), клопи, попелиці, трипси, комарики, гусениці листогризучих совок, осередково лучного метелика та інші фітофаги.

Під час стеблування-бутонізації через 7-10 днів після підкосу за наявності ЕПШ комах-фітофагів багаторічні трави, передусім насіннєві посіви, слід обприскувати інсектицидами відповідного спектру дії. Одночасно з інсектицидами застосовують мікроелементи.

Під час цвітіння на початку відкладання яєць совками випускають трихограму (100-150 тис. особин на га), а в період масового відкладання (через 7-8 днів) випуск трихограми повторюють.

Технічні культури. У липні в усіх зонах бурякосіяння цукрових буряків, за сприятливих погодних умов (тепла помірна температура та підвищена вологість) розмножуватиметься бурякова листкова попелиця. Випадання зливових дощів а також наявність природних ентомофагів, паразитів, хвороб дещо знижуватимуть чисельність та шкідливість попелиці. За достатньо теплої, вологої погоди розвиватимуться бурякові щитоноски, мінуюча муха. Повсюди відмічатиметься шкідливість гусениць підгризаючих та листогризучих совок, подекуди лучного метелика.

Розвитку та поширенню церкоспорозу, сприятимуть теплі часті дощі, рясні ранкові роси за середньодобової температури повітря вище 21°С. Також за сприятливих погодних умов у посівах буряків розвиток та поширення набуватимуть альтернаріоз, пероноспороз, рамуляріоз, борошниста роса, фомоз, зональна плямистість, інші захворювання листків. За недостатнього забезпечення рослин елементами живлення за умов зливових дощів чи посухи можливий розвиток хвороб коренеплодів. Поширенню вірусних хвороб (жовтуха, мозаїка) сприятимуть сисні шкідники.

Посіви буряків обприскують проти бурякової листкової попелиці (15 % заселених рослин), мінуючих мух (30 % рослин і 3-5 личинок на рослину). При співвідношенні ентомофаг:попелиця 1:30 або уражені 30 % особин попелиці хворобами обробки інсектицидами недоцільні. За появи ознак пероноспорозу, окремих плям церкоспорозу (3-5 % рослин), еризифозу (5-10 %) проводять обробки дозволеними до використання фунгіцидами. За наростання хвороб проводять обробки повторно (бажано іншими фунгіцидами) через 12-15 днів.

Посіви соняшнику заселятимуть та пошкоджуватимуть геліхризова попелиця, польові клопи, трипси, цикадки, пошкодження яких може призвести до некрозу тканин, псуванню молодих сім'янок. Вогнищами спостерігатиметься пошкодження рослин гусеницями підгризаючих і листогризучих совок, лучного метелика, сарановими, подекуди – соняшниковою шипоноскою. Осередково відмічатиметься розвиток та шкідливість гусениць соняшникової вогнівки, від пошкоджень якої можливе погіршення якості насіння соняшнику, насамперед нестійких сортів культури.

Наприкінці червня на рослинах соняшнику відмічали захворювання пероноспорозу (3 % рослин), септоріозу (3 %). В липні розвитку гнилей, пероноспорозу, сприятимуть помірні температури та надмірна зволоженість; фомозу та фомопсису – підвищена температура (20-28ºС) та відносна вологість (60-90 %); іржі, септоріозу – посушлива жарка погода. Вовчок соняшниковий паразитуватиме на рослинах культури, переважно на гібридах іноземної селекції.

Захищати посіви соняшнику рекомендовано перед цвітінням від попелиці – в разі заселення понад 20 % рослин і наявності на кожній 40-50 екз. за відсутності ентомофагів дозволеними до використання препаратами згідно з Державним реєстром. За наявності клопів (ЕПШ 2 екз. на кошик), соняшникової вогнівки (ЕПШ 3 екз. на кошик), вогнищ лучного метелика II покоління (20 екз. на кв.м) проводять обробки дозволеними до використання препаратами. Під час масового відкладання яєць совками, лучним метеликом доцільний випуск трихограми. За умов очікування епіфітотії гнилей кошиків, фомопсису, несправжньої борошнистої роси захищають рослини культури дозволеними до використання фунгіцидами. Першу обробку проводять на початку цвітіння, другу – через 14 днів після першої.

Картопля та овочеві культури. У посадках картоплі та інших пасльонових культур шкодитимуть жуки та личинки другого покоління колорадського жука. За умов посушливого (температури понад 26ºС та вологості 58-75 %) липня зросте інтенсивність заселення рослин середньо- та пізньостиглих сортів картоплі, томатів, баклажанів, а також прискориться розвиток всіх стадій фітофага. Захищають посіви картоплі, дозволеними до використання препаратами. Для профілактики резистентності, проводять почергові обробки одним із дозволених до використання препаратів.

Повсюдно на томатах, картоплі поширюватимуться фітофтороз, альтернаріоз, інші хвороби, які за умов теплої, вологої погоди, рясних дощів та рос протягом липня матимуть інтенсивний розвиток. Від хвороб рослини оздоровлюють обприскуванням почергово одним із препаратів з різними діючими речовинами.

Рослинам капусти завдаватимуть шкоди гусениці капустяного та ріпакового біланів, молі, совок, високий рівень шкідливості яких ймовірний за умов помірної вологості повітря та оптимальних температур протягом місяця. Насадження капусти середньо- та пізньостиглих сортів потребуватимуть захисту від попелиці, інтенсивному розвитку якої сприяють високі температурні показники. Осередково рослини культури заселятимуть хрестоцвіті клопи, капустяна білокрилка.

В разі заселення капустяною попелицею 5-10 % рослин та за надпорогової чисельності капустяної совки (5 гусениць шкідника на кожну з 5 % і більше заселених рослин пізньої капусти), застосовують рекомендовані інсектициди.

Рослинам цибулі суттєвої шкоди завдаватимуть личинки цибулевої мухи, прихованохоботника, за жарких посушливих умов ймовірний розвиток тютюнового трипса. Умови високої відносної вологості й оптимальної температури сприятимуть розвитку пероноспорозу цибулі.

Баштанні (огірки, кавуни, дині, ін.) культури скрізь заселятимуться баштанною попелицею, подекуди тютюновим трипсом, павутинним кліщем.

Масовий розвиток бактеріозу, антракнозу, фузаріозного в'янення ймовірний у разі теплої та жаркої погоди, високої вологості, опадів, ранкових рос.

Проти сисних комах та проти хвороб слід застосовувати рекомендовані за регламентами технологій препарати. Наступні обробки посівів проводять через 8-10 днів з дотриманням санітарних вимог щодо використання препаратів.

Шкідники і хвороби плодових насаджень. У липні розвиватиметься друге покоління яблуневої плодожерки, гусениці якої пошкоджуватимуть плоди яблуні середніх та пізніх сортів. частина з яких відійде у зимову діапаузу, інша частина заляльковуватиметься. Значної шкоди гусениці яблуневої плодожерки завдаватимуть передусім незахищеним садам. У плодах вишні й черешні пізніх сортів дохарчовуватимуться личинки вишневої мухи, які в кінці липня заляльковуються і зимуватимуть у ґрунті.

Скрізь у зерняткових і кісточкових садах наростатиме чисельність сисних шкідників (попелиць, кліщів, медяниці, щитівок, подекуди клопів), які пошкоджуватимуть пагони, листя та плоди дерев, висмоктуючи з них соки, в результаті чого знижуватиметься врожай плодів. Повсюдно призупинеться шкідливість листогризучих шкідників (шовкопрядів, яблуневої горностаєвої молі, розанової листокрутки), які літатимуть і відкладатимуть зимуючі яйця. Гусениці молодших віків білана жилкуватого й золотогуза скелетуватимуть листки.

За теплої, з частими дощами і росами погоди, відбуватиметься масовий розвиток парші яблуні й груші, моніліозу, клястероспоріозу, кокомікозу, кучерявості листків персика. Посушлива жарка погода сприятиме розвитку борошнистої роси, передусім на сприйнятливих сортах.

Зерняткові культури захищають не раніше втрати токсичності пестицидів попереднього обприскування інсектицидами з додаванням проти парші, плодової гнилі, борошнистої роси та інших хвороб дозволених фунгіцидів, дотримуючись чергування препаратів.

Багатоїдні шкідники. Саранові. Скрізь в ареалі поширення триватиме

розвиток личинок італійського пруса, нестадних кобилок та коників. Очікується їх живлення на неугіддях, багаторічних травах та осередково на посівах сільськогосподарських культур. У липні відбуватиметься перехід фітофага у старші віки, парування та розпочнеться відкладання яєць-ворочків. За умов сухої жаркої погоди липня (оптимальна 28ºС) може зрости активність та шкідливість саранових у посівах сільськогосподарських культур. Осередки високої чисельності комах саранових ймовірні на пасовищах і луках, а також у суміжних посівах соняшника, цукрових буряків, овочевих, інших сільськогосподарських культур, через що виникатиме потреба в хімічних обробках угідь. Посіви захищають за чисельності італійського пруса 2-5, нестадних саранових 10-15 екз. на кв.м.

Для захисту посівів використовують дозволені препарати, які можуть бути ефективними проти саранових. Обробки слід проводити вранці або ввечері, коли комахи знаходяться на рослинах. За температури повітря вище 25ºС ефективніші фосфорорганічні інсектициди або суміші препаратів.

Стебловий (кукурудзяний) метелик. Повсюди у посівах кукурудзи, проса, сорго, соняшнику, інших товстостеблих рослин триватиме літ метеликів, відкладання яєць, виплодження та живлення гусениць першого покоління. Оптимальні показники вологості та температури повітря в цей період (температура 17-30ºС та вологість повітря 80 %), сприятимуть нормальній життєдіяльності всіх стадій фітофага та формуванню осередків підвищеної чисельності та шкідливості стеблового (кукурудзяного) метелика. Підвищений температурний режим і низька вологість повітря викликатиме часткову або повну загибель яйцекладок та гусениць молодших віків.

Випуск трихограми (50-100 тис. самиць/га) на початку і вдруге – в період масового відкладання яєць кукурудзяним метеликом. Оскільки період відкладання яєць самицями кукурудзяного метелика залежно від температур триває 12-20 доби, а тривалість життя трихограми 4-5 діб, яйцеїда слід випускати не менше двох-трьох разів з інтервалом 5-6 діб. Застосування інсектицидів необхідне відразу ж після масового виплодження гусениць, оскільки гусінь живиться відкрито 1-2 дні. Обприскування посівів інсектицидами проводять за наявності понад 18 % рослин з яйцекладками кукурудзяного метелика або 6-8 % рослин з гусеницями кукурудзяного метелика чи бавовникової, інших совок I і II віків.

Листогризучі совки. В липні на посівах кукурудзи, соняшнику і овочевих культур очікується літ, яйцекладка та відродження гусениць II покоління бавовникової совки. За умов помірного зростання температур, оптимального зволоження повітря та наявності нектароносів у період льоту метеликів слід очікувати потенційну загрозу розвитку та підвищення її шкодочинності, особливо на качанах кукурудзи, кошиках соняшнику і томатах. В основному гусінь шкідника живиться репродуктивними органами рослин. На соняшнику – живляться як на листі, скелетуючи їх, так і на кошиках. Особливо небезпечні ушкодження качанів кукурудзи на початку цвітіння гусеницями старших віків, що може привести до формування неповних качанів. Найбільша шкідливість відзначається під час наливу зерна в качані. Пошкоджені совкою рослини можуть уражуватися хворобами: пухирчатою сажкою і фузаріозом

качанів**.**

За появи осередків надпорогової чисельності гусениць совки-гамми, капустяної, С-чорної, бавовникової, помідорної (карадрина), конюшинової, люцернової**,** зернової, інших видів совок застосовують пестициди у рекомендованих нормах. У посадках капусти ефективні гормональні препарати. Застосування інсектицидів у плантаціях томатів, баклажанів, перцю проти гусениць помідорної, бавовникової, інших совок бажане до початку плодоутворення з дотриманням санітарних вимог щодо використання препаратів.

Підгризаючі совки**.** Скрізь протягом липня не менш шкідливими залишаються озима і оклична совки, інші види совок**.** Сприятливими умовами для розвитку гусениць будуть температура 20-27°С та відносна вологість повітря 70-95 %. Гусениці відходитимуть на заляльковування, яке за помірної зволоженості повітря триватиме 11-14 днів. За ЕПШ у буряках 1-2, інших просапних 3-8 екз. на кв.м слід застосовувати суміші фосфорорганічних і піретроїдних препаратів у половинних нормах їх витрат. Кращі результати дають обробки у вечірні години, коли гусінь підгризаючих совок харчується рослинами. Інсектициди доцільніше застосовувати в період виплодження гусениць та появи другого віку їх, коли вони живляться відкрито і найбільш уразливі.

Лучний метелик. У неугіддях**,** посівах багаторічних трав, цукрових буряків, кукурудзи, соняшнику, овочевих культур продовжиться розвиток гусениць перезимувалого покоління, відбуватиметься їх заляльковування, розпочнеться літ літнього покоління. Оптимальними умовами для розвитку гусениць молодших віків будуть температура 25°С і висока відносна вологість повітря. Для гусениць старших віків температурний оптимум 20-32°С, а відносна вологість повітря 45-95 %.

Обмеження масового розмноження лучного метелика із місцевих резервацій досягається застосуванням повного комплексу організаційно-господарських, агротехнічних, біологічних та хімічних заходів. Вчасне виявлення вогнищ фітофага та дотримання регламентів застосування інсектицидів з урахуванням віку гусениць. Захисні заходи від гусениць лучного метелика літнього покоління слід проводити за перевищення ЕПШ (буряки цукрові, кормові, столові – 15-20 екз. на кв.м; соняшник – 20 екз. на кв.м за формування корзинок; овочеві культури – 12-16 екз. на кв.м; багаторічні трави (насінники, отава) – 20 екз. на кв.м; кукурудза – 15-20 екз. на кв.м – за викидання волоті) дозволеними до використання інсектицидами згідно з Державним реєстром. За умов прохолодного достатньо вологого вегетаційного періоду ЕПШ у 1,2 рази вищі.